

PEACE BY THE SPIRIT SERIES 2

Vrede

DOOR DE

Geest

& HEILIGE WOEDE

Een exegetische studie van Efeze 4:26

RALF LUBS

PEACE LITERATURE
BRUSSELS, BELGIUM

Vrede door de Geest & Heilige Woede: Een exegetische studie van Efeze 4:26
Peace by the Spirit Series Volume 1 [PSS 1]
Copyright © 2022 Ralf Lubs

Vertaald uit het Engels : *Peace by the Holy Spirit and Holy Anger*
Vertaling : Lydia Lubs

Eerste uitgave, 2022
Gepubliceerd door PeaceLiterature
Afdrukt in Brussel, België.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoerdigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van PeaceLiterature.

Redacteur serie : Ralf Lubs
Redacteur : Sonja Hanke
Vormgeving en realisatie : PeaceLiterature

Bijbelcitatien afkomstig uit Het Boek, de Herziene Statenvertaling (HSV), Nestle Aland 28 (NA28) en Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS). Toegestaan gebruik.

PeaceLiterature, opgericht in 2020, Brussel BELGIË, publiceert en verkoopt christelijke boeken. Onze passie is het verspreiden van exegetische theologie voor praktische bediening in Europa en daarbuiten. We hopen leken, kerkleiders en academici toe te rusten om verder te bouwen aan de vrede door samen te werken met de Geest van God.

E-mail : info@peaceliterature.com

Site internet : www.peaceliterature.com

INHOUD

INLEIDING	9
De definitie van termen	10
Vanuit het perspectief van de moderne lexicale studies	10
Vanuit het standpunt van de psychologie	10
Vanuit het oogpunt van de Griekse woordstudie	11
Doel	13
Onderzoeksmethodologie	14
Hypothesen	15
I. DE CONTEXT VAN HET BOEK	16
Inhoudelijk sectie-overzicht van Paulus' brief aan de Efeziërs ..	16
Thema en doel van Paulus' brief aan de Efeziërs	18
Wat blijkt uit dit overzicht over Paulus' kijk op woede bij het schrijven aan de Efeziërs?	19
II. DE SECTIE VAN EFEZE 4:17-32 ONDER DE LOEP	22
Conclusie van de gedeeltelijke literaire context	43
III. PAULUS' GEBRUIK VAN HET OUDE TESTAMENT	46
Moeten we Psalm 4 uitleggen?	46
Auteurschap	47
Historische context	48
Inhoud	50
Angst of woede?	52
Het gebruik van Psalm 4 in de Oudtestamentische aanbidding ...	55
Hoe gebruikt Paulus het OT?	56
<i>Dubbel auteurschap</i>	56
<i>De Canonieke Aanpak</i>	58
<i>Midrash, Peshet en de Rabbijnen</i>	59
Verandering van betekenis door de inspiratie van de Heilige Geest ...	64
Eén letterlijke betekenis en meerdere geestelijke betekenissen ...	66
De Reader response	66
De Full Human Intent School (Walter C. Kaiser, Jr.)	70

IV. DE GRAMMATICALE ANALYSE VAN EFEZE 4:26	80
De declaratieve indicatieve.... imperatief...	80
<i>“Je bent boos, maar zondig niet.”</i>	
De verbiedende imperatief	81
<i>“Wees niet boos en zondig niet.”</i>	
Uitroepen, begroetingen, gebeden en verzoeken	82
De bevelende wijs	82
<i>“Wees boos maar zondig niet.”</i>	
De toelatende imperatief	83
<i>“Wees boos (als het nodig is), maar zondig niet.”</i>	83
De voorwaardelijke imperatief	84
<i>“Als je boos bent, zondig dan niet.”</i>	84
Waarschuwing of uitdaging.	84
De betekenis van <i>kai/xai</i>	84
Hoe zit het met de zon?	85
V. PAULUS’ PASTORALE ADVIES.	88
Wat moet de christen dan volgens Paulus doen als die boos is?	90
VI. WOEDE IN HET NIEUWE TESTAMENT	91
Gods woede	91
Christus’ woede.	94
De woede van de ongelovige.	97
De woede van de gelovige	99
CONCLUSIE	102
BIBLIOGRAFIE	105
EINDNOTEN	112

INLEIDING

Efeze 4:26 is een van de “probleempassages” in het Nieuwe Testament. Hoe moeten we begrijpen wat Paulus¹ in dit vers heeft geschreven? Waarom zegt hij in vers 26 “wees boos” en in vers 31 van hetzelfde hoofdstuk: “Wees niet boos”? Geeft Paulus een bevel om hier boos te zijn en zegt hij daar het tegenovergestelde? Is woede altijd zonde of is het geen zonde “totdat de zon ondergaat”?

²⁶Word *boos* (*orgizō/ὀργίζω*), maar zondig niet; laat de zon niet ondergaan over uw *boosheid* (*Parorgismos/παροργισμός*), ²⁷en geef de duivel geen plaats.

Efeze 4:26-27

Een aandachtspunt is dat dit vers in brede kringen zo begrepen wordt dat het impliceert dat boosheid geen zonde is als het “rechtvaardige” of “heilige” woede is. Zo worden veel conflicten door christenen veroorzaakt in verschillende dagelijkse relaties, de kerk, het gezin, de werkplek, gerechtvaardigd door woede als “rechtvaardig” of “heilig” te bestempelen. Aan de andere kant heeft het identificeren van alle woede als “zondig” geleid tot veel frustratie, zelfs depressie, geprojecteerde woede en andere psychologische effecten van onderdrukte woede. Beschrijver is van mening dat een goede Bijbelse exegese van deze tekst leidt tot een begrip van wat Paulus, geïnspireerd door de Heilige Geest, waarschijnlijk bedoeld heeft en dus bijdraagt aan het vinden van manieren om destructieve houdingen en gedrag van christenen te vermijden. Dit is op zijn beurt weer in het belang van de gezondheid van de kerk en de individuele christen in zijn sociale omgeving voor de bevordering vooruitgang van het evangelie en Gods glorie.

De definitie van termen

Vanuit het perspectief van de moderne lexicale studies

De definities van woede die moderne eentalige woordenboeken in de standaardtaal geven,² kunnen als volgt worden samengevat:

“Woede is een sterk ongenoegen dat gepaard gaat met agressiviteit die meestal gericht is tegen een persoon met een destructief doel vanuit het verlangen naar wraak als reactie op een bedreiging van de eigen vrijheid of het eigen welzijn”.

Vanuit het standpunt van de psychologie

Aangezien woede een psychologisch fenomeen is,³ moeten we ons ook richten op definities van psychologen. Norman Rohrer en Phillip Sutherland verklaren boosheid als een emotie die te wijten is aan een frustratie binnen vier hoofddomeinen: verlangen naar “macht, zelfvoorziening, belang en perfectie.” Zij leggen verder uit dat “woede een gekozen emotie is die tot doel heeft een of andere vormen van vernedering te vermijden. Niemand kan tegen zijn wil boos gemaakt worden.”⁴

Cosgrove ziet woede als een “door God ontworpen, intern systeem om mensen de energie en motivatie te geven moeilijke of dreigende taken uit te voeren” als een antwoord op frustratie en stress, wat uit drie componenten bestaat: “emotioneel, verstandelijk en gedragsmatig.”⁵ Aangezien we teksten uit het Nieuwe Testament (NT) behandelen, die oorspronkelijk in het Grieks geschreven werden, moeten we ons nog steeds wenden tot Griekse woordenboeken om te weten te komen waar de drie Griekse NT-woorden voor “boosheid” staan.

Vanuit het oogpunt van de Griekse woordstudie

Orgē (ὀργή), *thumos* (θυμός), en *Parorgismos* (παροργισμός) worden soms vertaald als “woede”, soms als “toorn”, “wraak” of “verontwaardiging”. Ze weerspiegelen het concept van het Oude Testament dat het best tot uitdrukking komt door het woord *ʾap* (אָפ) die voor zowel de woede van God als de mens gebruikt wordt.⁶ *ʾap* (אָפ) betekent letterlijk “neusgat” en geeft ons een beeld van je “neus optrekken of ophalen als je boos bent”.⁷ *Orgē/ὀργή* (wat ook “karakter”, “passie” betekent) wordt 36 keer gebruikt, in de New King James-versie vertaald als “toorn” 31 keer, als “woede” 3 keer, als “wraak” 1 keer en als “verontwaardiging” 1 keer.⁸

⁶Die ieder vergelden zal naar zijn werken, ⁷namelijk hun die met volharding het goede doen en heerlijkheid, eer en onvergankelijkheid zoeken: het eeuwige leven. ⁸Hun echter die twistziek zijn en ongehoorzaam aan de waarheid, maar gehoorzaam aan de ongerechtigheid, zal *gramschap* (*thumos*) en toorn vergolden worden.

Romeinen 2:6-8

²⁰Want ik vrees dat ik, bij mijn komst (...), en dat ik door u gevonden zal worden zoals u niet wilt, en dat er misschien ruzies, afgunst, *woede*-uitbarstingen (*thumos*), egoïsme, kwaadsprekerij, laster, verwaandheid en wanorde zullen zijn,

2 Korinthe 12:20

²⁸En allen in de synagoge werden met *woede* (*thumos*) vervuld toen zij dit hoorden,

Lukas 4:28

⁸Maar nu, legt ook u dit alles af, namelijk *toorn* (*orgē*), *woede* (*thumos*), slechtheid, laster, en schandelijke taal uit uw mond.

Kolossenzen 3:8

Thumos/Θυμός (wat ook “leven”, “moed”, “begrip” betekent) wordt 5 keer gebruikt door Paulus (Rom. 2:8; 2 Kor. 12:20; Gal. 5:20; Ef. 4:31; Kol. 3:8), 1 keer door de schrijver van Hebreeën (Hebr. 11:27), door Lukas tweemaal (Lukas 4:28; Handelingen 19:28), in Openbaring 10 keer (14:10; 16:19; 19:15; 15:17; 16:1; 14:19).

¹⁹(...) En het grote Babylon kwam bij God in gedachtenis, en Hij gaf haar de drinkbeker met de wijn van Zijn *grimmige* (*thumos*) *toorn* (*orgē*). (...)

¹⁵(...) En Hij treedt de wijnpersbak van de wijn van de *grimmige* (*thumos*) *toorn* (*orgē*) van de grimmige toorn.

Openbaring 16:19; 19:15

²⁶Word *boos* (*orgizō*/ὀργίζω), maar zondig niet; laat de zon niet ondergaan over uw *boosheid* (*parorgismos*/παροργισμός), ²⁷en geef de duivel geen plaats. (...) ³¹Laat alle bitterheid, *woede* (*thumos*), *toorn* (*orgē*), geschreeuw en laster van u weggenomen worden, met alle slechtheid, ...”

Ffeze 4:26b, 31

Fichtner ziet *thumos*/θυμός als de emotie van woede, *orgē*/ὀργή is de uitdrukking ervan.⁹ Hoewel “Stoïcijnse denkers maken een onderscheid tussen beide, waarbij het ene een min of meer vastgeroeste haat is en het andere een tumultueuze uitbarsting van passie”, zijn die verschillen zeker niet bestand tegen een grondige exegese van de Bijbelse teksten. Büchsel lijkt gelijk te hebben als hij zegt dat er geen fundamenteel verschil in betekenis is tussen beide termen¹⁰, ook al worden ze op verschillende plaatsen in de Bijbel met iets anders vertaald, maar dit geldt voor de drie Griekse NT-woorden voor “woe-

de”. Als Büchsel gelijk heeft, is *tou thumou tēs orgēs* (“τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς”)¹¹ in Openbaring 16:19 en 19:15 dan een hendiadys, die één enkel idee met twee woorden uitdrukken, *orgē/ὀργή* en *thumos/θυμός*, die beide worden gebruikt voor de woede van God en die van de mens. *Parorgismos/παροργισμός* wordt alleen gebruikt voor de woede van de mens en is volgens Wuest verboden in het NT, terwijl *orgē/ὀργή* en *thumos/θυμός* dat niet zijn. Het is¹² echter duidelijk dat Ef. 4:31 ook *orgē/ὀργή* en *thumos/θυμός* verbiedt. Daarom heeft Gemoll gelijk in het vertalen van deze derde term met “Zorn” in het Duits (“toorn”),¹³ hoewel het ook vertaald kan worden als “woede”, bijvoorbeeld in Ef. 4:26b.¹⁴

Het lijkt er dus op dat de termen alle drie synoniemen van elkaar zijn in de algemene zin van het woord en dat een mogelijk verschil in vertaling in verschillende teksten niet te wijten is aan inherente semantische verschillen, maar aan de context.

Doel¹⁵

Het doel van deze studie is niet om alle mogelijke manieren te ont-hullen om deze tekst te begrijpen op de Reader response manier. Het is niet eens om alle mogelijke betekenissen nauwkeurig te ontdekken die de tekst zelf “objectief” bevat, afgezien van het onderzoek naar de auteursintentie. Het is eerder de bedoeling om de meest waarschijnlijke betekenis te ontcijferen die Paulus bedoelt. James Barr, die ‘een zodanig onderzoek een “historische studie” noemt, is van mening dat dit zowel een onrealistische zoektocht is, vanwege het gebrek aan historische feiten, als een illusoire zoektocht, omdat het in werkelijkheid gaat om het zoeken naar “theologische inzichten en resultaten” in dit soort studies. Dit brengt hem er dan toe om een allegorisch begrip van de Schrift te bevorderen¹⁶, omdat dat in werkelijkheid al gebeurt in de context van het historisch begrip van de Schrift.

De schrijver van dit boek betoogt dat Paulus juist de bedoeling had om “theologische inzichten” die hij onder inspiratie van de Heilige Geest

had verkregen, over te brengen en dat die principes verschaffen die vandaag de dag op dezelfde manier als in de tijd van het OT toegepast kunnen worden, zonder de auteursintentie van de OT-auteur op welke wijze dan ook te veranderen. Paulus ontdekte de oorspronkelijke betekenis, ontleende het onderliggende principe en paste dit principe toe, wat in ons geval alleen maar verschilde van de betekenis voor de directe referenten (tot wie iemand zich richt), Paulus' nieuwe publiek.

Onderzoeksmethodologie

Aangezien een passage altijd in zijn literaire context moet worden begrepen, zal de eerste stap erin bestaan Paulus' gedachtegang in zijn hele brief aan de Efeziërs terug te vinden, waarna Kaiser's suggestie¹⁷ zal worden gevolgd door een analyse van de gedeeltelijke context. Hoewel de onmiddellijke context en woordmorfologie essentieel is om de intentie van Paulus te bepalen, is het niet mogelijk om te bepalen of de *orgizesthe*/ὀργιζέσθε een imperatief of indicatief is, laat staan welke semantische functie de werkwoordsvorm heeft, tenzij het gedeeltelijke idee duidelijk is vastgesteld.

Voordat we een grammaticale analyse van Efeze 4:26 proberen uit te voeren, moeten we een andere belangrijke factor voor Paulus' betekenis in dit vers overwegen: zijn gebruik van het Oude Testament. Bepaald moet worden of en hoe Psalmen 4:4(5) van invloed is op Paulus' beoogde betekenis. De gedetailleerde exegese van Efeze 4:26 binnen de literaire context van de historisch-grammaticale hermeneutische methode zal uiteindelijk concrete resultaten opleveren ten aanzien van Paulus' bedoeling, waarna het pastorale aspect als universeel principe, gebaseerd op exegese, kort besproken kan worden.

Ons werk kan pas als voltooid worden beschouwd tot we Paulus' leer over boosheid in deze tekst vergeleken hebben met wat hij elders over dit onderwerp zegt en tenslotte wat de andere NT-auteurs over dit thema zeggen, niet alleen ten opzichte van christenen, maar ook ten opzichte van ongelovigen en God.

Hypothesen

De schrijver van dit boek probeert aan te tonen dat de volgende hypothesen waar zijn:

- A) *Orgizesthe/ὀργίζεσθε* is geen indicatief, maar een noodzaak, die de functie van een uitdaging heeft.
- B) Paulus verandert Davids intentie niet in Psalmen 4:5, maar brengt de boodschap zelf over door het onderliggende principe toe te passen op zijn publiek, een gebruik dat hier als historische overeenkomst kan worden bestempeld.
- C) Ef. 4:26 is in perfecte harmonie met zijn literaire en NT-theologische context.
- D) Paulus' gebruik van de term "woede" verwijst niet naar de secundaire emotie, maar, volgens de *usus loquendi*, naar de destructieve uitdrukking ervan.
- E) Paulus' advies is theologisch, pastoraal en therapeutisch verantwoord en vandaag effectief worden toegepast.